

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.1.29>

NARZĘDZIA ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ UŻYWANIA JĘZYKA ANGIELSKIEGO JAKO JĘZYKA KOMUNIKACJI MIĘDZYNARODOWEJ (PUBLICZNEJ) W UKRAINIE

Bohdana Balan

aspirantka Kijowskiego Uniwersytetu Własności Intelektualnej i Prawa Narodowego Uniwersytetu

“Odeska Akademia Prawnicza” (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-9493-3279

balanbogdana4@gmail.com

Adnotacja. W artykule ujawniono narzędzia publicznej administracji używania angielskiego jako języka międzynarodowej (publicznej) komunikacji w Ukrainie. Argumentuje się, że jest to zewnętrzny wyraz jednorodnych pod względem charakteru i natury prawnej grup środków administracyjnych wykorzystywanych na podstawie realizacji norm prawa administracyjnego. Są one wykorzystywane w działaniach administracyjnych Prezydenta Ukrainy, Gabinetu Ministrów Ukrainy, Ministerstwa Edukacji i Nauki Ukrainy, instytucji edukacyjnych i innych organów administracyjnych. Odbywa się to w celu zwiększenia za pomocą środków perswazji, stymulowania i naukowej organizacji nauczania znajomości języka angielskiego przez zmotywowane pokolenie na poziomie B2 i na minimalnym poziomie komunikacji dla innych osób w celu używania języka angielskiego w nauczaniu, nauce, biznesie, kulturze, sporcie, aktywności zawodowej i do poznawania świata (podróży).

Słowa kluczowe: język angielski, środki perswazji, akt indywidualny, instrument administracji publicznej, kontrola, zarządzenie, plan, podmiot administracji publicznej.

TOOLS OF PUBLIC ADMINISTRATION OF THE USE OF ENGLISH AS THE LANGUAGE OF INTERNATIONAL (PUBLIC) COMMUNICATION IN UKRAINE

Bohdana Balan

Postgraduate Student of Kyiv University of Intellectual Property and Law, National University

“Odesa Law Academy” (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-9493-3279

balanbogdana4@gmail.com

Abstract. The article discloses the tools of public administration of the use of English as the language of international (public) communication in Ukraine. It is argued that this is an external expression of groups of administrative means that are homogeneous in their character and legal nature and are used based on the implementation of the norms of administrative law. They are used in the administrative activities of the President of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine, the Ministry of Education and Science of Ukraine, educational institutions and other administrative bodies. This is done with the aim of increasing by means of persuasion, stimulation and scientific organization of learning the motivated generation's mastery of the English language at the B2 level and at the minimum level for communication for other persons to use the English language in education, science, business, culture, sports, professional activities and for learning of the world (travel).

Key words: by-law regulatory act; control, English, individual act, means of persuasion; plan, public administration tool, subjects of public administration.

ІНСТРУМЕНТИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ ЯК МОВИ МІЖНАРОДНОГО (ПУБЛІЧНОГО) СПІЛКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Богдана Балан

аспірантка Київського університету інтелектуальної власності та права Національного

університету «Одеська юридична академія» (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-9493-3279

balanbogdana4@gmail.com

Анотація. В статті розкриті інструменти публічного адміністрування використання англійської, як мови міжнародного (публічного) спілкування в Україні. Аргументовано, що це зовнішній вираз однорідних за своїм характером і правовою природою груп адміністративних засобів, які використовуються на основі реалізації норм адміністративного права. Вони використовуються в адміністративній діяльності Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України, закладів освіти та інших адміністративних органів. Це здійснюється з метою підвищення засобами переконання, стимулювання та наукової організації навчання володінням мотивованим поколінням англійською мовою на рівні B2 та на мінімальному рівні для спілкування для

інших осіб для використання англійської мови у навчанні, науці, бізнесі, культурі, спорті, професійній діяльності та для пізнання світу (подорожей).

Ключові слова: англійська мова, засоби переконання, індивідуальний акт, інструмент публічного адміністрування, контроль, підзаконний нормативно-правових акт, план, суб'єкт публічної адміністрації.

Вступ. Високі засади публічного адміністрування використання англійської мови, як мови міжнародного спілкування в Україні так би і залишилися нереалізованими благими намірами якби адміністративні органи не мали в своєму розпорядженні певних інструментів за допомогою яких вони здійснюють вплив на суспільні відносини.

Саме від їх якісного доктринального визначення, законодавчого оформлення та ефективного застосування і залежить безпосередньо ефективність публічного адміністрування. В юридичній літературі з адміністративного права способи впливу адміністративних органів на суспільні відносини отримали назву інструменти публічного адміністрування. В такій відносно новій сфері публічне адміністрування використання інструменти публічного адміністрування є не розвинутими та мало ефективними. Відповідно як теорія адміністративного права так і практика правозастосування переживає у цій сфері період свого динамічного розвитку.

Мета статті полягає в тому щоб на основі теорії права, теорії адміністративного права та діючого законодавства сформувані інструменти публічного адміністрування використання англійської, як мови міжнародного спілкування в Україні

Основна частина. Основними завданнями в статті є вироблення інструментарію за допомогою якого суб'єкти публічної адміністрації можуть позитивно впливати на основі реалізації норм адміністративного права на суспільство щодо стимулювання широких верств громадян до вивчення та використання англійської мови в міжнародному та публічному спілкуванні.

Матеріал і методи дослідження. Об'єктом нашого дослідження була нормативна база України, положення теорії права, теорії адміністративного права та емпіричний матеріал публічного адміністрування використання англійської, як мови міжнародного спілкування в Україні. Робота здійснювалася в рамках Концепції Державної цільової національно-культурної програми забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на період до 2030 року, яка затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 травня 2021 р. № 474-р. В дослідженні було використано систему методів наукового пізнання. Серед загальнонаукових методів основним був метод системного аналізу. Серед юридичних методів провідним способом дослідження був формально-догматичний метод правового аналізу явищ, які визначають способи формування інструментів публічного адміністрування в аналізованій сфері.

Результати обговорення. Доктринальне розуміння інструментів публічного адміністрування полягає в тому, що вони є комплексом адміністративно-правових заходів, які безпосередньо використовують адміністративні органи з метою забезпечення (охорони) прав, свобод і законних інтересів приватних осіб та публічного інтересу держави й суспільства загалом, зокрема звільнення тимчасово окупованих територій від російських терористів. Інструменти публічного адміністрування характеризуються такими ознаками: є зовнішнім виразом форми адміністративної діяльності адміністративного органу; віддзеркалюють правову динаміку (адміністративну діяльність) публічного адміністрування; залежать від змісту компетенцій адміністративного органу; їх вибір зумовлюється специфікою поставленої мети щодо певного об'єкта публічного впливу, що встановлює найкращий ефективний варіант діяльності. В цілому вчені у галузі адміністративного права проходять до висновку що, інструмент публічного адміністрування – це зовнішній вираз однорідних за своїм характером і правовою природою груп публічних дій адміністративних органів, реалізованих у межах відповідності визначеної законом компетенції з метою досягнення бажаного публічного інтересу (Галуцько В., Стеценко С., Берлач А. та ін., 2023). У вузькому розумінні для виконання поставлених перед органами публічної адміністрації завдань вони використовують такі інструменти діяльності органів публічної адміністрації, як юридичні акти, адміністративні договори, акти-плани та акти-дії (Адміністративне право для громадян України, 2019).

У широкотому розумінні до інструментів публічне адміністрування відносять: форми публічного адміністрування: видання нормативно-правових актів; видання індивідуальних адміністративних актів; укладення адміністративних договорів; учинення інших юридично значущих дій; здійснення матеріально-технічних операцій; план як інструмент публічного адміністрування; фактична дія як інструмент публічного адміністрування; методи публічного адміністрування: методи заохочення; методи адміністративного примусу, адміністративно-запобіжні заходи; заходи адміністративного припинення; адміністративні стягнення; адміністративно-правові режими; контроль (нагляд); електронне врядування. На думку вчених-адміністративістів інструменти публічного адміністрування не є сталою конструкцією. Спеціальними законами та підзаконними нормативними актами можуть бути визначені й інші види інструментів публічного адміністрування. У процесі розвитку публічного адміністрування можуть виникати нові й скасовуватися застарілі інструменти публічного адміністрування. Вибір належного інструмента публічного адміністрування в діяльності суб'єкта публічної адміністрації базується на двох основних чинниках: **по-перше**, суворо дотримуватися принципу законності (суб'єкт публічної адміністрації має діяти виключно в порядку й у спосіб, передбачений Конституцією та законами України), іншими словами - обирати серед інструментів публічного адміністрування виключно ті, використання яких дозволяє законодавчо прописана компетенції; **по-друге**, вибрати

з них ті, що забезпечують найбільш ефективно відновлення прав, свобод і законних інтересів приватних осіб, публічного інтересу суспільства. При цьому в обранні інструмента публічного адміністрування суб'єкт публічної адміністрації має враховувати низку чинників із певними суперечностями. Суб'єкт публічної адміністрації в другому випадку має оптимально поєднати найвищу ефективність щодо відновлення порушених цінностей особи, яка цього потребує, з мінімальними незручностями для інших осіб і мінімальним витрачанням людських і матеріальних ресурсів та часу (Адміністративне право України, 2021).

Відповідно в юридичній літературі існують певні тенденції до уточнення видів та інструментів публічного адміністрування для різних сфер суспільних відносин. Так Т. Кравцова, Н. Петрова до інструментів публічного адміністрування при дослідженні своєї сфери суспільних відносин відносять: визначення допустимості державної допомоги; припинення та повернення незаконної державної допомоги, видання акту-плану-програми (Кравцова Т., Петрова Н., 2020). Ромашов визначає, що інструмент публічного адміністрування під час здійснення публічного адміністрування кадрового забезпечення Національної поліції – це зовнішній вираз однорідних за своїм характером і правовою природою груп адміністративних дій спеціальних кадрових суб'єктів публічної адміністрації Національної поліції та МВС України, реалізованих у межах відповідності визначеної законом компетенції з метою забезпечення Національної поліції якісними поліцейськими кадрами, не допущення ними юридичних правопорушень та мінімізація їх негативних наслідків (Ромашов Ю., 2019).

Д. Левченко вважає, що система адміністративних інструментів суб'єктів громадянського суспільства у публічному адмініструванні в Україні включає широку комплексну сукупність правових та організаційних форм та методів діяльності, при використанні яких реалізуються адміністративно-управлінські та партнерські правовідносини суб'єктів громадянського суспільства із органами влади, відносини щодо здійснення загального громадського контролю як контрольної функції громадськості в публічному адмініструванні, інші організаційно-правові відносини суб'єктів громадянського суспільства, пов'язані із їх законодавчо гарантованими правами, свободами та законними інтересами. Правовою «субстанцією» механізму участі суб'єктів громадянського суспільства в публічному адмініструванні є право суб'єктів громадянського суспільства на звернення до органів влади, що полягає в офіційному зверненні суб'єктів громадянського суспільства у встановлених законодавством межах, формах та порядку до органів влади з питань реалізації публічного адміністрування (Левченко Д., 2019). В. Семіног визначає, що публічний інструментарій адміністративно-правового захисту прав дітей в Україні – це низка засобів та способів реалізації відповідної державної політики, де остання втілюється в дійсність за допомогою сукупності адміністративних дій публічної адміністрації (Семіног С., 2018). В. Медяник до інструментів адміністративно-правового забезпечення державної соціальної політики запропоновано віднести: нормативні акти; індивідуальні акти; акти-дії; акти-плани; адміністративні договори. Із питань адміністративно-правового забезпечення державної соціальної політики вищезазвані інструменти мають особливі форми впровадження та властивості, які зумовлені соціальною сферою, у якій вони використовуються (Медяник В., 2021).

Виходячи з таких теоретичних позицій та проєктуючи їх на предмет нашого дослідження можна узагальнити що до інструментів публічного адміністрування використання англійської мови в Україні слід віднести наступні: Видання суб'єктами публічної адміністрації підзаконних нормативно-правових актів на основі законів України, з метою їх уточнення та деталізації. Наприклад, Наказом Комітету використання повітряного простору України від 27 жовтня 1997 р. було затверджено «Правила ведення радіотелефонного зв'язку англійською мовою в повітряному просторі України для персоналу обслуговування повітряного руху» (Правила ведення радіотелефонного зв'язку англійською мовою в повітряному просторі України для персоналу обслуговування повітряного руху, 1997). Як і в умовах сьогодення трансформовані норми права, що зосереджені в такому джерелі права, як Авіаційні правила України «Організація повітряного руху», зокрема згідно з якими радіообмін «повітря – земля» ведеться англійською або українською мовами. Вимоги щодо рівня володіння диспетчерами мовою для ведення радіотелефонного зв'язку визначається Технічними вимогами та адміністративними процедурами щодо видачі свідоцтв та сертифікатів диспетчерів управління повітряним рухом. В контрольованому повітряному просторі та зонах маневрування контрольованих аеродромів радіообмін «повітря-земля» ведеться англійською мовою. В неконтрольованому повітряному просторі радіообмін «повітря-земля» може здійснюватися англійською або українською мовами на вибір бортової станції (Авіаційні правила України «Організація повітряного руху, 2021).

Другим прикладом видання підзаконного нормативного правового акту аналізовані нами сфері є затвердження центральним органом виконавчої влади, що формує та здійснює державну політику у сфері охорони здоров'я та медичної освіти «Критеріїв успішного складання тестових екзаменів ліцензійних інтегрованих іспитів і величини критерію «склав» для інтегрованого тестового іспиту «КРОК» та іспиту з англійської мови професійного спрямування як компонентів єдиного державного кваліфікаційного іспиту у 2021–2023 роках» (Критеріїв успішного складання тестових екзаменів ліцензійних інтегрованих іспитів і величини критерію «склав» для інтегрованого тестового іспиту «КРОК» та іспиту з англійської мови професійного спрямування як компонентів єдиного державного кваліфікаційного іспиту у 2021–2023 роках, 2021)

Згідно із наступним підзаконним нормативно-правовим актом який затверджений Указом Президента України від 16 листопада 2015 р. № 641, було оголошено 2016 р. Роком англійської мови в Україні. Згідно з яким ставилося завдання активізувати вивчення громадянами англійської мови з метою створення для них можливостей її використання у сферах освіти, науки, культури, економіки та інших сферах, передбачивши

здійснення в установленому порядку заходів, зокрема щодо: організації на базі вищих навчальних закладів курсів із вивчення англійської мови студентами, аспірантами, докторантами, педагогічними і науково-педагогічними працівниками, іншими громадянами; сприяння розширенню в установленому порядку викладання здобувачам вищої освіти навчальних дисциплін англійською мовою; запровадження вивчення англійської мови як другої іноземної у загальноосвітніх навчальних закладах, у яких вона не вивчається; розширення мережі гуртків з вивчення англійської мови у позашкільних навчальних закладах, а також практики її застосування в роботі з вихованцями, учнями і слухачами за різними напрямками позашкільної освіти; проведення фахових конкурсів, олімпіад та інших змагань з англійської мови серед педагогічних, науково-педагогічних працівників, учнів та студентів; розвитку взаємного обміну учнями, студентами між навчальними закладами України та держав, у яких англійська мова є основною мовою спілкування; активізації участі загальноосвітніх навчальних закладів України в навчальній програмі Європейського Союзу “E-Twinning Plus” (Про оголошення 2016 року Роком англійської мови в Україні, 2016).

Видання суб'єктами публічної адміністрації індивідуальних актів. Наприклад, Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 березня 2016р. № 199-р було затверджено План заходів, спрямованих на активізацію вивчення громадянами англійської мови, на період до 2020 року. Згідно з яким міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, обласним та Київській міським державним адміністраціям забезпечити виконання затвердженого цим розпорядженням плану заходів за рахунок та в межах видатків державного та місцевих бюджетів, а також за рахунок інших не заборонених законодавством джерел фінансування. Серед яких: запровадження в педагогічних та класичних університетах підготовку педагогічних працівників за інноваційною програмою “Шкільний учитель нового покоління”, проведення сертифікації та атестації випускників вищих навчальних закладів, які навчалися за мовними педагогічними спеціальностями, щодо професійно-методичної компетентності, запровадження механізму звільнення від складання вступного випробування з іноземної мови вступників на навчання для здобуття магістра ступеня та доктора філософії, які підтвердили рівень знання іноземної мови дійсним міжнародним сертифікатом відповідного рівня (План заходів, спрямованих на активізацію вивчення громадянами англійської мови, на період до 2020 року., 2016).

Зазначеному Рішенню Уряду України притаманні усі ознаки такого інструменту публічних адміністрування як видання індивідуально акту. Так як його дія спрямована на одноразове використання та призвела до виникнення та зміни суспільних відносин у сфері публічного адміністрування використання англійської мови в Україні. Одночасно аналізоване Рішення Уряду України є класичним прикладом акту-плану, дія якого була спрямована на час прийняття у майбутне.

Вагомими інструментами публічного адміністрування пропонуються в Концепції розвитку англійської мови в університетах, яка була затверджена колегією Міністерство освіти і науки України. Вона передбачає використання низки інструментів публічного адміністрування для сприяння використання англійської мови, зокрема: організація мовних курсів та інтенсивів в закладах вищої освіти; запровадження «скрінингового» тесту з англійської мови для всіх абітурієнтів з метою встановлення рівня володіння мовою. Якщо рівень вступника буде нижче B1, то це не позбавляє його права брати участь у конкурсі на вступ до вищої освіти в звичайному режимі, але такі абітурієнти до початку навчального року (до 1 вересня або до 1 жовтня) повинні пройти мовний інтенсив для досягнення рівня B1. Рівень володіння англійською на рівні B1 має бути обов'язковим під час вступу на бакалавра; збільшення кількості та якості викладання англійської мови у закладах вищої освіти; стимулювання розвитку повного спектру мовної компетентності та вплив на вивчення англійської мови під час бакалаврату. Щоб у середньостроковій перспективі впровадити обов'язковий стандартизований єдиний іспит з англійської мови для всіх студентів бакалаврату. Утвердити і живі стимули для університетів і студентів до підтримки рівня англійської мови на рівні B2 у студентів під час магістратури (Концепція розвитку англійської в університетах, 2019).

По виконанню зазначеної Концепції заклади вищої освіти для досягнення її цілей можуть використовувати наступний інструментарій: для встановлення вхідного контролю знань здобувачів вищої освіти, які вступили на навчання за освітніми програмами першого рівня – діагностичне тестування; для досягнення випускниками цільового рівня володіння іноземною мовою на кожному з рівнів вищої освіти до освітніх програм включається відповідний набір освітніх компонент: на першому рівні на опанування курсу «Іноземна мова»; на другому рівні до переліку обов'язкових дисциплін циклу загальної підготовки включається дисципліна «Іноземна мова у професійному середовищі»; на третьому рівні до переліку обов'язкових дисциплін циклу загальної підготовки включається дисципліна «Наукова комунікація іноземною мовою». Опанування компетентностей професійної комунікації англійською мовою здобувачами першого, другого і третього рівнів вищої освіти також може бути здійснено шляхом викладання англійською мовою фахових освітніх компонентів. Контрольні заходи з навчальних дисциплін, викладання яких здійснюється англійською мовою, також проводяться англійською мовою. Здобувачам освіти, які вивчали фахові навчальні дисципліни англійською мовою, надається право виконувати та захищати кваліфікаційні роботи цією мовою. При цьому кваліфікаційна робота виконується державною мовою, а захист і презентація здійснюються англійською мовою. Обговорення може здійснюватися як англійською, так і державною мовами (Концепція розвитку англійської мови у Маріупольському державному університеті, 2021).

Сформовані інструменти публічного адміністрування можуть бути використані для подальшого розвитку теорії адміністративного права з цих питань, а також у правотворчій діяльності Верховної Ради України

з питання удосконалення правового регулювання використання англійської, як мови міжнародного (публічного) спілкування в Україні.

Висновки. Отже, інструменти публічного адміністрування використання англійської, як мови міжнародного (публічного) спілкування в Україні – це зовнішній вираз однорідних за своїм характером і правовою природою груп способів дій Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України, закладів освіти, інших адміністративних органів з метою підвищення в першу чергу засобами переконання, стимулювання та наукової організації навчання володінням молодим поколінням англійською мовою на рівні B2, для використання її у навчанні, науці, бізнесі, культурі, спорті та професійній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Галуцько В., Стеценко С., Берлач А. та ін. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану: колективна монографія / за заг. ред. В. Феліка, В. Курила. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 704 с.
2. Адміністративне право для громадян України: науково-популярне видання / за ред. В. Галуцька. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2019. 114 с.
3. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021, 656 с.
4. Кравцова Т., Петрова Н. Інструменти публічного адміністрування у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. Вернадського*. 2020. URL: http://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/2_2020/part_2/2-2_2020.pdf#page=88
5. Ромашов Ю. Інструменти публічного адміністрування кадрового забезпечення національної поліції. *Прикарпатський юридичний вісник*. Випуск 3(28). 2019. URL: http://pjuv.nuoua.od.ua/v3-2_2019/22.pdf
6. Левченко Д. Система адміністративно інструментарію суб'єктів громадянського суспільства публічному адмініструванню в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. Випуск 1 (26) том 2. 2019. URL: http://www.pjuv.nuoua.od.ua/v1-2_2019/2019_1-2.pdf#page=79
7. Семіног С. Публічний інструментарій адміністративно правового захисту дітей в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. Випуск 2(23). Том 3. 2018. URL: http://www.pjuv.nuoua.od.ua/v2-3_2018/2018_2-3.pdf#page=204
8. Медяник В. Поняття та види інструментів публічно-правового забезпечення державної соціальної політики. *Прикарпатський юридичний вісник*. Випуск 3 (38). 2021. URL: http://www.pjuv.nuoua.od.ua/v3_2021/3_2021.pdf#page=44
9. Правил ведення радіотелефонного зв'язку англійською мовою в повітряному просторі України для персоналу обслуговування повітряного руху. Затверджено Наказом Комітету використання повітряного простору України від 27 жовтня 1997 р. Правила втратили чинність на підставі Наказу Міністерства транспорту № 486 від 10.06.2004. *Верховна Рада України*. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0550-97#Text>
10. Авіаційні правила України «Організація повітряного руху». Затверджені Наказом Державної авіаційної служби України від 9 грудня. *Верховна Рада України*. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0165-22#Text>
11. Критерії успішного складання тестових екзаменів ліцензійних інтегрованих іспитів і величини критерію «склав» для інтегрованого тестового іспиту «КРОК» та іспиту з англійської мови професійного спрямування як компонентів єдиного державного кваліфікаційного іспиту у 2021-2023 роках». Затверджено Наказом Міністерство охорони здоров'я України від 22 січня 2021 р. № 106. *Верховна Рада України*. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0269-21#Text>
12. Про оголошення 2016 року Роком англійської мови в Україні. Затверджено Указом Президента України. *Верховна Рада України*. 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/641/2015#Text>
13. Затверджено Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 березня 2016 р. № 199-р. *Верховна Рада України*. 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/199-2016-%D1%80#Text>
14. Концепція розвитку англійської в університетах. *Міністерство освіти і науки України*. 2019. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-stvorilo-konceptsiyu-rozvitku-anglijskoyi-v-universitetah-u-dodatku-riven-v1-obovyazkova-umova-vstupu-v2-vipusku-vikladannya-profilnih-disciplin-inozemnoyu-ta-movni-skriningi>
15. Концепція розвитку англійської мови у Маріупольському державному університеті. Схвалено на засідання Науково-методичної ради МДУ від 11 березня 2021 р. № 5. *Маріупольський державний університет*. 2021. URL: https://mdu.in.ua/Ucheb/normativnye/konceptsiya_rozvitku_anglijskoji_movi_v_mdu.pdf

References:

1. Halunko V., Stetsenko S., Berlach A. et al. (2023) Administrative law and the administrative process of Ukraine under martial law: a collective monograph / ed. by V. Felik, V. Kuryla. Kyiv: «Vydavnytstvo Lyudmyla», 704 p.
2. Administrative law for citizens of Ukraine: a popular science publication / ed. by V. Halunka. Kyiv: Scientific Research Institute of Public Law, 2019. 114 p.
3. Administrative law of Ukraine (2021). [Administrative law of Ukraine]. Full course: a textbook / ed. by V. Halunka, O. Pravotorova. Kherson: OLDI-PLUS, 656 p.
4. Kravtsova T., Petrova N. (2020). Instruments of public administration in the field of state aid to business entities. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. Vernadskoho*. Retrieved from: http://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/2_2020/part_2/2-2_2020.pdf#page=88

5. Romashov Yu. (2019) Instrumenty publichnoho administruvannya kadrovoho zabezpechennia natsionalnoi politzii [Tools of public administration of staffing of the national police]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk. Vypusk 3(28)*. Retrieved from: http://pjuv.nuoua.od.ua/v3-2_2019/22.pd
6. Levchenko D. (2019). Systema administratyvno instrumentarii subiektiv hromadianskoho suspilstva publichnomu administruvannia v Ukraini [System of administrative tools of civil society subjects for public administration in Ukraine]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk. Vypusk 1 (26) tom 2*. 2019. Retrieved from: http://www.pjuv.nuoua.od.ua/v1-2_2019/2019_1-2.pdf#page=79
7. Seminoh S. (2018). Publichnyi instrumentarii administratyvno pravovoho zakhystu ditei v Ukraini [Public toolkit of administrative and legal protection of children in Ukraine]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk. Vypusk 2(23). Tom 3*. Retrieved from: http://www.pjuv.nuoua.od.ua/v2-3_2018/2018_2-3.pdf#page=204
8. Medianyuk V. (2021). Poniattia ta vydy instrumentiv publichno-pravovoho zabezpechennia derzhavnoi sotsialnoi polityky [Concepts and types of instruments of public legal provision of state social policy]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk. Vypusk 3(38)*. Retrieved from: http://www.pjuv.nuoua.od.ua/v3_2021/3_2021.pdf#page=44
9. Pravyl vedennia radiotelefonnoho zviazku anhliiskoiu movoiu v povitrianiomu prostori Ukrainy dlia personalu obsluhovuvannia povitrianoho rukhu (2021) [Rules for conducting radiotelephone communication in English in the airspace of Ukraine for air traffic service personnel]. Zatverdzheno Nakazom Komitetu vykrystannia povitrianoho prostoru Ukrainy vid 27 zhovtnia 1997 r. Pravyla vtratyly chynnist na pidstavi Nakazu Ministerstva transportu № 486 vid 10.06.2004. *Verkhovna rada Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0550-97#Text>
10. Aviatsiini pravyla Ukrainy «Orhanizatsiia povitrianoho rukhu» (2021) {Aviation rules of Ukraine "Organization of air traffic". Zatverdzeni Nakazom}. Derzhavnoi aviatsiinoi sluzhby Ukrainy vid 9 hrudnia. *Verkhovna Rada Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0165-22#Text>
11. Kryterii uspishnoho skladannia testovykh ekzameniv litsenziinykh intehrovanykh ispytyv i velychyny kryteriiu «sklav» dlia intehrovanoho testovoho ispytu «KROK» ta ispytu z anhliiskoi movy profesiinoho spriamuvannia yak komponentiv yedynoho derzhavnogo kvalifikatsiinoho ispytu u 2021–2023 rokakh» (2021) [Criteria for successfully passing test exams of license integrated exams and the value of the "passed" criterion for the integrated test exam "KROK" and the English language exam for professional direction as components of the unified state qualification exam in 2021–2023]. *Zatverdzheno Nakazom Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy vid 22 sichnia 2021 r. № 106*. Verkhovna Rada Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0269-21#Text>
12. Pro oholoshennia 2016 roku Rokom anhliiskoi movy v Ukraini (2016) [About the announcement of 2016 as the Year of the English Language in Ukraine]. Zatverdzheno Ukazom Prezydenta Ukrainy. *Verkhovna Rada Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/641/2015#Text>
13. Plani zakhodiv, spriamovanykh na aktyvizatsiiu vyvchennia hromadianamy anhliiskoi movy, na period do 2020 roku (2016) [The plan of activities aimed at intensifying the study of the English language by citizens for the period until 2020]. Zatverdzheno Rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10 bereznia 2016 r. № 199-r. *Verkhovna Rada Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/199-2016-%D1%80#Text>
14. Kontseptsiiia rozvytku anhliiskoi v universytetakh (2019) [The concept of the development of English in universities]. *Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy*. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-stvorilo-koncepciyu-rozvitku-anglijskoyi-v-universitetah-u-dodatku-riven-v1-obovyazkova-umova-vstupu-v2-vipusku-vikladannya-profilnih-disciplin-in-inozemnoyu-ta-movni-skriningi>
15. Kontseptsiiia rozvytku anhliiskoi movy u Mariupolskomu derzhavnomu universyteti (2021) [The concept of English language development at Mariupol State University]. Skhvaleno na zasidannia Naukovo-metodychnoi rady MDU vid 11 bereznia 2021 r. № 5. *Mariupolskyi derzhavnyi universytet*. Retrieved from: https://mdu.in.ua/Ucheb/normativnye/koncepcija_rozvitku_anglijskoji_movi_v_mdu.pdf